

GLEDALIŠČE GLEJ

KRSTNA UPORIZITEV KOMORNE OPERE

MNEMOSYNE

glasba: Gregor Strniša

libreto: Iztok Lovrič

nastopili bodo:

Katja Konvalinka PRIMADONA

Ales Marčič KAPITAN

Irena Yebuah Tiran gdč. VESNA

igral bo (Z)operni orkester:

Andrej Zupan klarinet

Špela Avsec čelo

Piero Malkoč kontrabas

Gregor Strniša klavir

režija: Iztok Lovrič

Spoštovane obiskovalce naprošamo, da ne zamujajo, ker po začetku predstave vstop ni več mogoč.

PARAMUNDUS

MNEMOSYNE

komorna opera

Umetniška ekipa se predstavi

glasba

Gregor Strniša

libreto

Iztok Lovrič

sopran

Katja Konvalinka

bariton

Aleš Marčič

mezzosopran

Irena Yebuah Tiran

klarinet

Andrej Zupan

čelo

Špela Avsec

kontrabas

Piero Malkoč

klavir

Gregor Strniša

režija

Iztok Lovrič

kostumi

Alan Hranitelj

scena

Samo Gazala

video

Matija Zupančič

zvok

Boris Kutin

luč

Igor Remeta

Produkcija: **Gledališče Glej**

PROJEKT STA PODPRLA

MINISTRSTVO ZA KULTURO

RS IN MESTNA OBČINA

LJUBLJANA

Mnemosyne, v grški mitologiji boginja vseh muz

Gregor Strniša - komponist

Diplomiral je na ljubljanski Akademiji za glasbo, od leta 1986 deluje kot samostojni umetnik. Po končanem študiju je kot komponist sodeloval v mnogih slovenskih gledališčih: SNG Drama Ljubljana, Slovensko mladinsko gledališče, Mestno gledališče ljubljansko, Lutkovno gledališče, itd.

Za gledališko glasbo je prejel dve prestižni nagradi. Za glasbo v gledališki predstavi **Jaz nisem jaz** (Mladinsko gledališče, režija Vito Taufer) je leta 1984 prejel nagrado na sarajevskem festivalu MES, za glasbo v predstavi Dušana Jovanovića **Viktor ali dan mladosti** (Mestno gledališče ljubljansko, režija Janez Pipan) pa nagrado na Sterijenem pozorju v Novem Sadu (1990).

Gregor Strniša je ustanovitelj in ekskluzivni komponist zasedbe **All Capone Štrajh Trio**. S to zasedbo je posnel pet samostojnih CD plošč. Najprej je v letu 1993 izšla plošča **Great-est Hits**, sledile pa so **1 tema 1000 pristopov** (v sodelovanju z družbo Pristop je plošča dobila nagrado evropskega združenja PR-ovcev kot "best communication tool"), **ISO 2001, Jaz Srce Kič** (nagrada oddaje Studio City RTV Slovenije za najboljši videospot v letu 2003) in **Resia Valley**.

Gregor Strniša je avtor serije izobraževalnih oddaj **Glasbena šola šala**, ki je nastala v produkciji RTV Slovenija. Za oddajo je leta 1999 dobil nagrado Gong ustvarjalnosti časopisne hiše Delo.

Njegova ustvarjalnost seže tudi preko meja Slovenije. Več let že sodeluje s pariško plesno skupino **A Fleur de peau**. S predstavami, v katerih je bila uporabljena njegova glasba, so nastopali v Franciji, na Nizozemskem, Italiji in Braziliji. V letih 1995 do 2004 je glasbo prispelval tudi za več gledaliških predstav **Teatra Trotamora** iz Avstrije. V letu 2005 je Strniševo glasbo uporabila v televizijskem spotu multinacionalke agencija Ogilvy, ki velja za eno večjih PR in reklamnih agencij v ZDA.

Iztok Lovrič - libretist

Z gledališčem se ukvarja od leta 1990, ko je ustanovil gledališko družino **Grapefruit**. V Grapefruitu deluje kot dramatik, režiser in igralec. Do danes je napisal več kot ducat komedij. Leta 2001 je pri Študentski založbi izšla knjižna izdaja njegovih dramskih besedil z naslovom **Retrovizor /izbrane komedije 1990-2000**.

Z gledališko družino Grapefruit, ki deluje v okviru Gledališča Glej, je doslej uprizoril že deset komedij: **Columbus, Schwarz & Capone** (1992), **Balkan Santa Claus** (1992), **Neurodancer** (1993), **Afera Pouhn kufr** (1994), **Elvis de Luxe** (1995), **Limonada** (1998), **220** (1999), **Safari!** (1999), **Vrtoglavica** (2002) in **Divji vzhod** (2005).

Komedijo **Columbus, Schwarz & Capone** (1992) je napisal ob 500 letnici odkritja Amerike, hkrati pa ta predstava pomeni začetek sodelovanja s skladateljem Gregorjem Strnišo.

Lovričeva predstava **Afera Pouhn kufr** (za katero je napisal dramsko besedilo, nastopil kot igralec in jo tudi režiral) je bila na Dnevih komedije v Celju leta 1995 izbrana za "Žlahtno komedijo leta".

Leta 2005 so v Lutkovnem gledališču Ljubljana uprizorili njegovo dramatisacijo otroške slikanice **Odtrogana slušalka**. V devetdesetih letih je kot igralec nastopal v gledališču, na televiziji in na filmu, zadnja leta pa se posveca predvsem pisanju.

Katja Konvalinka - primadona

Na ljubljanski Akademiji za glasbo je leta 1999 diplomirala iz klavirja, leta 2000 pa še iz solopetja. Študij opernega in koncertnega petja je nato nadaljevala na Visoki šoli za glasbo in upodablja joča umetnost v Gradcu, kjer je leta 2004 z odliko magistrirala iz opernega petja. Sedaj se izpopolnjuje pri sopranistki Vlatki Oršanič.

V letih 2001 do 2005 je nastopila v vlogah Marinke v Smetanovi **Prodani nevesti** (Leoben, Avstrija) ter več Mozartovih junakinj v gledališču **Theater im Palais v Gradcu** (Zerlina – Don Giovanni, Despina – Cosi fan tutte, Servilia – Titus, Druga dama – Čarobna piščal). V sezoni 2005/06 je debitirala v ljubljanski Operi v vlogama Nicolette in Ninette v Prokofjevi operi **Zaljubljen v tri oranže**.

Nastopa tudi kot koncertna pevka. Kot solistka je nastopila v **Mahlerjevi 2. simfoniji** (Graz), v Pergolesijevi **Stabat mater** (Ljubljana) in v več Mozartovih mašah z zborom in orkestrom **Consortium musicum**. Ukvarja se tudi s samospevi.

Aleš Marčič - kapitan

Je univerzitetno diplomirani inženir elektrotehnike. Na Univerzi v Gradcu v Avstriji je končal diplomski in podiplomski študij solopetja. V solopetju se je izpopolnjeval tudi pri naslednjih profesorjih: Walter Berry (Dunaj), Marjana Lipovšek, Alfred Burgstaller (Salzburg), Kurt Widmmer (Basel).

Je dvakratni zmagovalec tekmovanja mladih glasbenikov Slovenije, ki sta potekali leta 1996 in 1998 v Ljubljani. Septembra 1998 je v Slovenski filharmoniji kot solist nastopil s orkestrom Slovenske filharmonije.

Leta 2000 je na opernem odru debitiral z vlogo Marsa v baročni operi **Il trionfo d'Amore** skladatelja Florian Gassmanna, uprizorjeno v Balenstetu / Dressden (Nemčija). Naslednje leto se je v avstrijskem Leobnu predstavil kot Antonio v operi **Figarova svadba** W. A. Mozarta, leta 2002 pa je v Grazu upodobil vlogo Masetta (W. A. Mozart: **Don Giovanni**). 26.11.2003 je preimerno predstavil pesmi Pankrtov z All Capone Štrajh Trijem v KUD-u France Prešeren v Ljubljani.

Irena Yebuah Tiran - gđc. Vesna

Petje je študirala na salzburškem Mozarteumu, kjer je z odliko diplomirala. V razredu prof. Wolfgang Holzmairja je končala podiplomski študij smer samospev. Trenutno se izpopolnjuje

pri svetovno znani operni pevki Grace Bumbry v Salzburgu.

Leta 2000 je prvič nastopila na deskah ljubljanske opere v vlogi Kerubina v Mozartovi **Figarovi svatbi**, junija 2003 pa je pela v Rossinijevi operi **Prilika dela tatu**. Sodelovala je z orkestrom Slovenske filharmonije in s Simfoničnim orkestrom RTV Slovenije. Poučuje solopetje na glasbeni šoli Marjana Kozine v Novem mestu in koncertira kot solistka in članica komornih zasedb tako doma kot v tujini.

Andrej Zupan - klarinet

Diplomski in podiplomski študij je končal na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Imel je številne komorne in solistične nastope z orkestri po Sloveniji, republikah bivše Jugoslavije in državah Evropske unije. Na tekmovanjih mladih glasbenikov je prejel osem prvih nagrad. Leta 1985 je bil izbran za mladega glasbenika leta Jugoslavije. Istega leta je zastopal državo na Evrovizijskem koncertu v Madridu.

Leta 1993 je postal prvi solo klarinetist orkestra nacionalne Opere in baleta v Ljubljani. Je soustanovitelj in član mednarodno uveljavljenega Slovenskega kvarteta klarinetov. Na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani poučuje klarinet, na Akademiji za glasbo pa komorno igro. Kot solist in član komornih sestavov je posnel več zgoščenk: **Slovenski kvartet klarinetov** (1995), **Najlepša leta** (1998), **Klarinetovanje** (1999), **Najina zgodba** (2000), **Contradanza** (2001), **Tulip** (2003), **SCQ live** (2004), **Clariland** (2004), **Pocket Music** (2005), **Etnoklarinetno** (2005). Je soavtor prve slovenske monografije o klarinetu.

Špela Avsec - čelo

Študij čela je leta 2003 z odliko končala na Akademiji za glasbo v Ljubljani, v razredu prof. Miloša Mlejnika. Leta 2002 je koncertirala s triom **Aprilis** v okviru Glasbene mladine Slovenije in odigrala ciklus koncertov.

V študijskem letu 2002/2003 se je na Finskem izpopolnjevala v razredu prof. Teeta Jarvija. Od leta 2000 igra v orkestru **SNG Opera in balet** v Ljubljani, na Glasbeni šoli Franca Šturma pa poučuje violončelo. Od leta 2003 igra čelo v **All Capone Štrajh Triu**.

Piero Malkoč - kontrabas

Študij kontrabasa je zaključil na Akademiji za glasbo v Ljubljani pri prof. Zoranu Markoviću.

Nastopil je z različnimi mladinskimi orkestri doma in v tujini. Je član komornih orkestrów **Academia Maestro**, **Gaudeamus**, **Academia Sancti Petri**, ter soustanovitelj komornega orkestra **Adrianis**. Občasno nastopa tudi s Simfoniki RTV Slovenija, orkestrom Mariborske opere in orkestrom Slovenske filharmonije. Igra tudi v več komornih skupinah (Klavirski kvintet Forellius, Trio Mefisto, Godalni kvartet Fiasco, Funtango).

Leta 2002 se je dvakrat predstavil kot solist z izvedbo skladbe **Arhetipi** za solo kontrabas in orkester, skladateljice Brine Zupančič z orkestrom Gaudeamus pod vodstvom Aleksandra Spasića.

Zakaj nova komorna opera...

Čeprav zadnjih deset let največ pišem za godalno zasedbo, pogosto vabim k sodelovanju tudi druge glasbenike. Ko smo z All Capone Štrajh Trijem leta 1998 pripravljali koncert v Slovenski filharmoniji, sem k sodelovanju povabil operno pevko Katjo Konvalinko, ki je na tem koncertu zapela skladbi Domoljubna in priredbo slovenske ljudske pesmi Micka Kovačeva za glas, violo in klavir.

Leta 2002 sem začel s projektom "Lublana je bulana (še zmeri)", in takrat mi je Katja priporočila svojega pevskega kolega Aleša Marčiča. Sodelovali smo res izvrstno.

Ireno Yebuah Tiran pa sem spoznal pri sodelovanju z režiserjem Matjažem Bergerjem.

Vsi trije pevci so se poznali, meni pa se je počasi začela porajati ideja o nekakšni mini operi, ki bi trajala 15 minut.

Kar nekaj pissem gledaliških besedil sem omenjal mojo zamisel, pa nekako ni bilo začetka. Potem pa sem se spomnil Iztoka Lovriča, oblikovalca in pisca gledaliških iger, vodje gledališke skupine Grapefruit. Iztoka sem spoznal v začetku 90. letih, ko je oblikoval revijo Monitor, sam pa sem za revijo pisal članke o uporabi računalnika v glasbi. Nikoli ne bom pozabil njegove predstave Columbus, Schwarz, Capone, ki sem jo videl 1. julija 1992. Genialno. Iztok se je na mojo pubudo odzval. "Pa poskusimo", je rekel, ko sem ga poklical po telefonu.

To je bilo maja 2005. Danes je 25. marec 2006 in bo premiera.

Z Iztokom sva najprej načrtovala 15 do 20 minutno "opero", a sva se kasneje odločila za formo okoli 50 minut do ene ure.

Tole našo malo opero smo sestavljali kot nekakšno križanko. Veliko smo se pogovarjali in družili s pevci, iskali, raziskovali forme in strukture. Počasi so začele nastajati kokretne stvari, najprej besedilo, ob tem še glasba... Iztok je začel pisati recitative, ki sem jih jaz potem uglasbil, jaz pa sem se lotil arij in duetov, h katerim je potem on napisal besedilo. Mnogo stvari smo začeli, jih nato podrli in ponovno sestavljali. Vseskozi smo bili v stiku s pevci.

Rezultat našega druženja je nova komorna opera.

Gregor Strniša

Kapitan

Na starem gramofonu se vrti stara plošča, stari kapitan pa v svojo staro fajfo tlači nek star tobak. Gospod Slavko puhne dva oblaka dima in se nepomično zazre skozi okno v noč, prve dežne kaplje pa tolčejo po steklu in navkljub nevihti. Nekje blizu udari strela, hip zatem pa silovito grmenje preglasi Traviato in kapitana spet odnesejo spomini. Spomini na vroča jutra v tropskih morjih, ledene noči na severnem Atlantiku in dolge dneve v pristaniščih, ki jih ni na zemljevidu. Spomini na njo, ki je šla v svet tako kot on, le da nikoli več se ni vrnila. Morda je svet res majhen, a dovolj je velik, da na njem se dva človeka kaj lahko izgubita.

Mimo je nevihta. Dež je šel padat nekam drugam, igla na starem gramofonu pa je našla konec brazde in tiho škriplje v hipnotičnem ritmu. Kapitan pa še kar vztraja ob oknu in čaka, čeprav že dolgo ne pričakuje nikogar. Tedaj se le premakne, dvigne gramofonsko iglo in obrne ploščo. Iz zvočnika najprej nekajkrat zahrešči, potem pa kar naenkrat se začneja Carmen. Še preden pa orkester se utegnil je zares razzvneti, že stari kapitan spet nepomično je pred oknom stal. Na nebu, izza oblakov, polna luna kukala je dol na svet in kapitana odnesli so spomini. Spomini na mladost, na neke druge čase, na izlete, potovanja in na pot s katere ni poti nazaj. Spomini na njo, ki je šla v svet tako kot on, le da nikoli več se ni vrnila. Morda čas res celi vse rane, a nekatere so preveč globoke in na voljo je premalo časa.

Zunaj se že svita, pred svetlobo se umika noč, igla na starem gramofonu pa opozarja, da prišla je spet do konca. Kapitana škripanje ne moti. Vse življenje je preživel na ladjah in nič ne škriplje, nič ne cvili tako kot ladja, ko razjezi se ocean. Končno se gospod Slavko le zgane, stopi do gramofona in obrne ploščo. Nocoj obrnil jo je že dvanajstkrat in tako je skoraj vsako noč. Tiho, komaj slišno, se začneja še ena opera, za gorami pa vzhaja sonce. Stari kapitan zre skozi okno naravnost vanj in zgodi se, kar je neizbežno, tega nič na svetu ne more spremeniti, saj kapitan ne more, noče in ne zna pozabiti. Njegova ladja leno pluta v neslišnem brezvetrju. Brez voznega reda in smeri, brez posadke in tovora, sam na tej ladji, na valovih spominov, izgubljeno tava stari kapitan.

I.L.

Paramundus? Kaj pa to je?

Paramundus je variabilni glasbeno-teaterski kolektiv. V določenem trenutku združi v produktivno enoto kreativne ljudi, ki jih to zanima. Ustanovitelj in pobudnik je Gregor Strniša.

Razglas: Paramundus išče za naslednji projekt organizatorja. Ponudbe pošljite na elektronski naslov: desktopmusic@siol.net. Izkušnje zaželjene.

Primadona

Na drugem koncu sveta, v nekem vele mestu, v eni od tamkajšnjih opernih hiš, predstava dosegla je vrhunec. Spodaj v mraku se orkester vratolomno je pogнал v finale, vse luči in vse oči, pa usmerjene so v primadono, ki napela je glasilke in njen glas začaral je dvorano. Občinstvo komaj zadržuje dah in, ko zadnja nota sploh še ni dodobra izzvenela, vzdih navdušenja uide vsem prisotnim, hip zatem pa zadoni aplavz, ki ni in ni mu slišati konca. Nekajkrat se dvigne in spusti zavesa, naposled pa aplavz le utihne, prižgejo se luči, občinstvo gre domov, primadona pa, kot vsak večer, na koncu spet ostane sama. New York, London in Pariz, Milano, Tokio in Sydney, vsako mesto je drugačno, a slika v ogledalu je vselej ista.

Črna limuzina neslišno drsi skozi noč, ki na Manhattanu zdi se še svetlejša kakor dan. V temnih steklih se odsevajo neonske reklame, ki jih nihče ne gleda, vidijo pa jih vseeno vsi. Utrojena primadona se po premieri vrača sama v hotel, družbo ji dela le kozarec konjaka, ki se greje v njeni dlani. Občinstvo je bilo navdušeno, dirigent ni skrival zadovoljstva in direktor opere je trosil komplimente kot konfete. Kritiki in poznavalci so vseprek izrekli pohvale, pripadniki visoke družbe, ljubitelji prestiža in prvaki družabnih kronik, pa so se zadovoljno nastavljali objektivom nadležnih fotografov. Premiera je absolutno uspela, zadovoljila je vse apetite in na lica vseh prisotnih narisala nasmeh. A primadona v tem splošnem veselju ni videla prostora zase, kaj kmalu je skozi stranski izhod, daleč od kamer, smuknila v limuzino in izginila v noč.

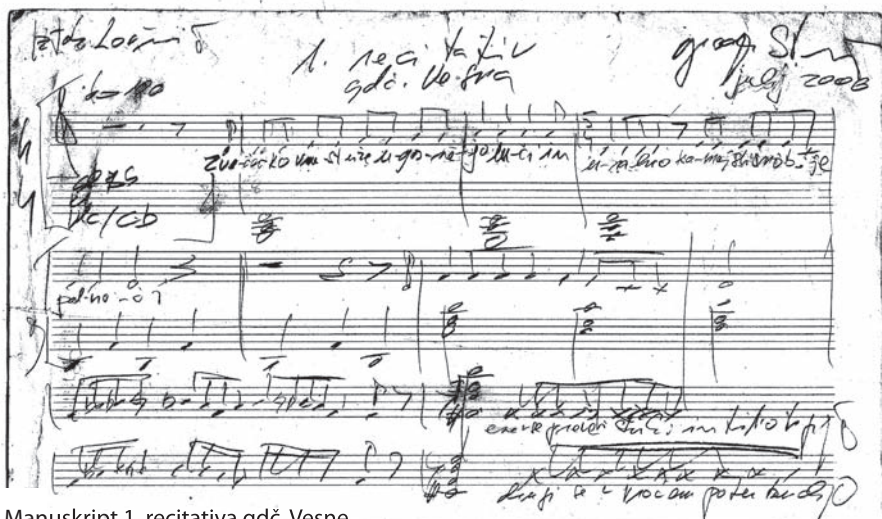
Limuzina se ustavi, mladenič v temno rdeči uniformi odpre vrata in primadona je že v hotelu. Njeni koraki počasi odzvanjajo po marmornem predverju, v dvigalu pa že zvesto čaka naslednji rdeči možic. A, ko se vrata apartmaja zapro, je primadona spet sama. Vsi vonji in okusi, vsi glasovi in obrazi so ostali tam zunaj, za zaprtimi vrati njenega sveta. Slika v ogledalu pa je ista kot v vsakem drugem hotelu, kjer osamljena srca na neskončnih potovanjih sladkajo svojo žalost, ko bežijo pred spomini.

I.L.

Gregorčičeva 3, Ljubljana
Tel.: 01 / 421 92 40,
e-pošta: glej@siol.net

www.paramundus.com

Manuskript 1. recitativa gdč. Vesne

Muzikološki kotiček

Komorna opera Mnemosyne je oblikovno sestavljena iz uverture, recitativov, arij, duetov in inštrumentalnih mediger.

Za uverturo bi lahko rekli, da opisuje razpoloženje opere in njen dramatični vrh z bitematičnostjo materiala razrešitvenega recitativa in skupne teme "kapitana in primadone". V uverturi je uporabljen in transformiran glasbeni material recitativov in glasbenih mediger.

Glasbeni material recitativov⁽¹⁾ varira od strukture podobne Mozartovim recitativom do Schoenbergovega sprechgesanga. V veliki meri so uporabljeni tudi vodilni (pomenski) motivi, nekateri so dodeljeni samo določenim osebam, drugi pa se spreminjajo pojavljajo pri večih osebah, s tem, da nosi motiv svoj pomen. Motiv "iskanja" se na primer pojavlja v recitativih primadone kakor tudi kapitana. Tema zapleta, komentarja in razrešitve, ki jo nosi gdč. Vesna, pa pripada samo njej.

Recitativi so kombinacija recitativov secco⁽²⁾ in recitativov accompagnato⁽³⁾.

Inštrumentalne medigre imajo funkcijo spremljanja nemega dogajanja na odru in za funkcijo prehodnega, povezovalnega elementa.

V arijah in duetih je uporabljena motivika iz dobro znanih oper. Zakaj? Vse, kar je ostalo kapitanu v jeseni življenja, je škatla spominov oziroma razglednic, ki mu jih je v dolgih letih ločitve pošiljala njegova mladostna ljubezen, zelo uspešna operna pevka-primadona, z gostovanjem po opernih hišah sveta. Zato arije delujejo kot nekakšno asociativno potovanje po krajih in spominih. Arije so po svojem "poreklu" geografsko raztresene po svetu.

V nekaterih predelavah je uporaba materiala iz že znanih oper oziroma glasbenih del omejena zgolj na motivično delo, ponekod je uporabljen drugačen tonski niz ali popolnoma spremenjena ritmična struktura, kje drugje pa komponist uporabi direktni citat.

V arijah in duetih je uporabljena tematika naslednjih skladateljev: G. Bizet, J. Offenbach, G. Puccini, G. Verdi in S. Joplin.

Zaključni duet in arija ne vsebujeta motivike iz že znanih oper, pač pa se v zaključnem duetu razkrije tema "primadone in kapitana" s katero se začne uvertura. V zaključni ariji se zopet predstavi tematika "harlekina" gdč. Vesne, ki je zgrajena na osnovi 1. recitativa.

(1) Recitativ (it. recitare, predstavljati, recitirati) je govorjeno petje. Tonsko vzvišen način govorjenja je znan kot "slavnostna deklamacija" že v kultih najstarejših visokih kultur. Pri tem so se vedno znova pojavljali določeni obrazci, obrati in tonske višine recitiranja, ki so individualno podobo besedila dvignili na bolj splošno in objektivnejšo raven. V enoglasnih cerkvenih spevih je imel liturgični recitativ, ki se zgleduje po antičnih in hebrejskih primerih, do danes veliko vlogo.

(2) Recitativ secco (it. secco, suh), ker ga spremlja samo "continuo" (generalbas) oziroma akordični inštrument kot na primer lutnja ali čembalo. Vsebuje akcijo (opere) oz. pripoveduje dogajanje. Njegova oblika je svobodna, prav tako ritem predvajanja, ki se sme v dobro bolj živahnega izvajanja oddaljiti od notiranega takta.

(3) Recitativ accompagnato (it. accompagnare, spremljati, ker gre za orkester), imenovan tudi arioso, večinoma liričen. Stoji med recitativom secco in arijo. V operi buffi je pogosto dramatičen in raznolik.

Vir opomb: Glasbeni atlas/Ulrich Michels, naslov izvirnika: dtv-Atlas Musik